

Afgiftekantoor Gent X
Erkenningsnummer P303157
Toelating gesloten verpakking
Gent X – Erknr. BC 6365

BELGIË
PB
GENT X
3/2207

de Boskrant, onmisbaar voor elke bosliefhebber

DE BOSKRANT

VU: BART MUYS – Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode (Melle)
tel. 09-264 90 50 – fax 09-264 90 92 – info@vbv.be

verschijnt 5 x per jaar: feb-april-juni-sept-dec
38ste jaargang nr. 3

2008
juni

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER

Gert Arijs, Lore Provoost, Yvonne Voermans,
Lotte Van Nevel, Liselot Ledene, Karen Wuyts,
Dirk Wuyts, Jeroen Franssens, Griet Beckers,
Ilse Janssens, Koen De Clercq, Bert De Somviele

REDACTIE

Griet Beckers, Lotte Van Nevel,
Jeroen Franssens, Bert De Somviele

ARTIKELS EN BERICHTEN

Artikels en berichten kunnen steeds
toegezonden worden naar het adres van
de VBV. Zij zullen voor publicatie aan
de redactieraad worden voorgelegd.
Gedeeltelijke of gehele overname is steeds
toegelaten mits bronvermelding.

BIJDRAGE

Lidgeld + Boskrant: € 15,00
Lidgeld + Boskrant + Bosrevue: € 25,00
Lidgeld student (Boskrant): € 10,00
Lidgeld student (Boskrant + Bosrevue): € 18,00
Te storten op rekening 448-3605351-56
met vermelding 'Lidgeld vbv 2008'

VORMGEVING

Magelaan, Gent

DRUKWERK

Druk in de Weer, Gent
Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

FOTO VOORPAGINA

Beuk in voorjaarsblad
© Gert Arijs

OPENINGSUREN VBV-SECRETARIAAT EN DOCUMENTATIECENTRUM

Van maandag t.e.m. vrijdag
doorlopend van 9 tot 16 uur.

Inhoud

1	EDITO
2	VAN BOOM TOT EVENAAR
4	INTERVIEWREEKS
	Een gesprek met Jan Van Uytvanck
8	TUSSEN BERG EN BOS
	Vakantiebestemming Oostenrijk
11	PASAR
	Jaarthema 'Buur Natuur'
12	VBV-ACTIEF
12	Wandelingen Werkgroep Recreatie
13	Film in het Bos 2008
14	Verslag Algemene Vergadering
17	Verslag excursie ProSilva
19	WANDELTOCHT
	Antwerpse Kempen
23	BOSACTUALITEIT IN VLAANDEREN
25	DE BOOMHUT
	Het speelbos
27	PROJECT IN DE KIJKER
	Bosvriendenplatforms
30	BOSBOUWBEGRIIP
	Mangrove
31	KLIMAATRUBRIEK
	Cool Trees

De door u meegedeelde en op het verzendetiket afgedrukte
persoonsgegevens, werden opgeslagen in een bestand dat beheerd
wordt door onze vereniging. Ze worden uitsluitend gebruikt voor
verzending van onze tijdschriften, documentatie en informatie
m.b.t. onze vereniging. U heeft recht op inzage van uw persoonlijke
gegevens en kunt hiervan altijd verbetering vragen. Bij het openbaar
register kan altijd aanvullende informatie worden bekomen.
Wet van 8/12/92 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Ledentijdschrift van 'Vereniging voor Bos in Vlaanderen' vzw
Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode
tel. 09-264 90 50 ▲ fax 09-264 90 92
info@vbv.be ▲ www.vbv.be ▲ ISSN 0773 137 X

BOSKRANT, BOSKRANTER, BOSKRANTST

In uw handen houdt u een nieuwe Boskrant. Niet enkel nieuw in de betekenis van vers gedrukt, zoals steeds op gerecycleerd papier met milieuvriendelijke inkten, maar ook vernieuwd qua inhoud en benadering. Zo blijft u nog beter op de hoogte van wat belangrijk is voor onze bossen. We gooien echter ook niet meteen al het mooie werk van het verleden in de vuilnisbak, maar hier en daar zal u kleine maar betekenisvolle verbeteringen aantreffen.

Vanaf nu maken we in elke Boskrant ruimte voor een overzicht van de belangrijkste bosnieuwtjes in Vlaanderen, en verschijnt er ook een interview waarbij telkens een gepassioneerd bosliefhebber aan het woord komt. Een inkijk in een persoonlijk verhaal waarin bos en natuur een cruciale rol spelen; een bewijs ook dat passie voor het bos bergen kan verzetten. Jan Van Uytvanck, kenner van spontane bosontwikkeling én medebeheerder van het prachtig bosgebied ‘Everbeekse bossen’, bijt de spits af.

Ook onze wandel- en fietsreportages zijn flink verbeterd. Een betere kartering zorgt ervoor dat u vanaf nu zeker niet de weg zal verliezen bij het verkennen van de prachtige bossen die we u hier telkens voorschotelen. Bovendien zijn deze wandelingen en fietstochten nu ook digitaal beschikbaar op www.vbv.be, waar u ze met tekst en uitleg kan downloaden. Zelfs de GPS-coördinaten vindt u er terug.

En er staan nog vernieuwingen op stapel. De redactie wil deze keuzes echter niet alleen maken, maar verwacht van u, de lezer, ook een inbreng. U weet immers het beste wat er goed is aan die Boskrant, wat voor verbetering vatbaar is, en wat er niet is maar zeker nog moet komen. Hier ingesloten vindt u dan ook een korte bevraging over onze Boskrant. Mag ik u uitnodigen hier enkele minuutjes voor vrij te maken, en ons de antwoorden terug te sturen, via de bijgesloten enveloppe, of langs onze website www.vbv.be/Boskrantbevraging? Uit de respondenten worden 10 gratis lidmaatschappen voor volgend jaar getrokken; wie weet bent u er wel bij.

Onze redactie is overigens steeds op zoek naar enthousiaste vrijwilligers met een vlotte pen, een neus voor het boeiende interview, een camera die de mooiste boslandschappen op pellicule of pixel weet vast te leggen, ... Voelt u hier wel iets voor, dan kan u steeds contact opnemen met ons. Zo schrijft u mee aan een nog ‘Boskrantere’ Boskrant. Geniet in elk geval van deze Boskrant en van de zomer!

Bert De Somviele

Directeur VBV

MANGROVEBOSSEN HADDEN MYANMAR KUNNEN BESCHERMEN

Het verlies van uitgestrekte mangrovegebieden ten voordele van viskwekerijen in het zuiden van Myanmar hebben de regio extra kwetsbaar gemaakt voor de gevolgen van cycloon Nargis, die begin mei over het land raasde en tienduizenden levens eiste. Inmiddels is duidelijk geworden dat het niet zozeer de wind (tot 190 km/u) was die het meeste slachtoffers gemaakt heeft, maar wel het springtij als gevolg van de cycloon. En net daartegen hadden mangrovebossen bescherming kunnen bieden.

Mangrove is een waardevol ecosysteem dat voorkomt langs kustzones in de tropen en subtropen. Mangrovebossen (ook wel vloedbossen genoemd) zijn uitgerust met typische steltwortels, een inventieve aanpassing van de natuur om te kunnen overleven in de zuurstofarme condities die hun overstroomde groeiplaats met zich meebrengt. Maar naast hun hoge ecologische waarde, hebben deze vloedbossen ook een zeer belangrijke economische troef in zich:

ze fungeren immers als efficiënte buffers tegen stormen. Het zijn als het ware biologische schilden die het land beschermen tegen natuurkrachten. Enerzijds verankeren de wortels de modderbanken en anderzijds breken de stammen de immense kracht van het wassende water.

Maar in de voorbije 30 jaar hebben de mangroves langs de kust van Myanmar zwaar te lijden gekregen onder de bevolkingsdruk en politieke instabiliteit. Duizenden hectaren gingen reeds voor de bijl, voornamelijk voor de aanleg van rijstvelden en vis- en garnaalkwekerijen. Niet alleen in Myanmar moet dit uiterst waardevol ecosysteem het onderspit delven. Uit onderzoekscijfers blijkt dat al meer dan de helft van de originele mangrovebossen in de wereld verdwenen zijn. Van de oorspronkelijk 32 miljoen ha blijven er minder dan 15 miljoen over. Hoewel ze veel minder aandacht krijgen, verdwijnen de mangrovegebieden sneller dan tropische regenwouden of koraalriffen.

MEER... | <http://www.ipsnews.be>

Rijstvelden en garnaalkwekerijen waar vroeger mangrove groeide.

OUDSTE BOOM ONTDEKT IN ZWEDEN

Wetenschappers hebben in de bergen in het westen van Zweden de oudste levende boom ter wereld ontdekt. Het gaat om een fijnspar met de gezegende leeftijd van 8000 jaar! Vergeleken met deze oude knar is de voormalige nr. 1 plots een frisgroen blaadje: de den in California van 'slechts' 4700 jaar oud is sinds de fantastische Zweedse ontdekking hopeloos naar de 2de plaats in het Guinness Book of Records geduwd.

© Bert De Somviele

De volhardende 8000-jarige fijnspar groeit hoog op een bergflank in een natuurreservaat en werd door zijn onherbergzame ligging gevrijwaard van exploitaties. Hij werd ontdekt in het kader van een lopend onderzoek dat probeert te achterhalen hoe bomen Zweden koloniseerden na het aflopen van de jongste ijstijd.

Hoewel zo'n oude boom bij ons onvermijdelijk het beeld oproept van een hoge, dikke kolos, moeten we ons deze fijnspar toch wel anders voorstellen. Aangezien een stam na zo'n 600 jaar een natuurlijke dood sterft, gaat het hier eerder om een cluster van fijnsparstammen. De boom heeft zijn lange levensduur immers net te danken aan zijn techniek om zichzelf te klonen. Zodra een stam afstierf, kwam er een nieuwe tevoorschijn uit hetzelfde wortelgestel. De stijgende temperaturen, als gevolg van de klimaatsopwarming, hebben er voor gezorgd dat de fijnsparren de afgelopen decennia sneller groeiden. Duizenden jaren moeten ze eruit gezien hebben als struiken van nog geen meter hoog. Het warmere klimaat heeft hen een serieuze groeischeut gegeven, waardoor ze ook gemakkelijker terug te vinden waren in het ruwe terrein.

MEER... http://www.panparks.org/Newsroom/NewsArchive/all?page=details&oldal=1&news_id=240&parentID=159

© Gert Anijs

GECERTIFICEERD VRIJEN!

Je koopt biologische groenten, je schrijft op gerecycleerd papier, je draagt ecologisch geverfde kleren, je eet aan FSC-gecertificeerde tuinmeubels en je vermijdt overtollige verpakkingen. Je draagt het groene gedachtengoed niet enkel hoog in het vaandel maar je leeft er dus ook naar. Maar hoe zit het met je liefdesleven? Dankzij een nieuw gamma producten, gemaakt van FSC-gecertificeerde rubber, kan je nu ook zeer ecologisch de liefde bedrijven! De condooms zijn volledig vervaardigd uit FSC-gecertificeerd rubber, afkomstig uit Zuid-Azië. Bovendien dragen ze ook het fair trade label, je bent er dus zeker van dat de arbeiders die het rubber 'tappen' een eerlijke verloning krijgen. Over de veiligheid hoeft je je evenmin zorgen te maken: de condooms worden immers gekeurd volgens officiële standaarden. Van duurzaamheid gesproken!

MEER... <http://www.ethicalsuperstore.com/products/fair-deal-trading/>

Een bezoek aan Everbeek, bij Jan Van Uytvanck

IDENTIKIT:

Naam: Jan Van Uytvanck

Leeftijd: 42

Woont met vrouw Ingrid en kinderen Cas en Lotte in Everbeek, Brakel

Onderzoeker begrazing en spontane verbossing (INBO)

Medeconservator Natuurpuntreservaat Everbeekse bossen

Het is altijd fijn om een bezoek te brengen aan de Everbeekse bossen, en als je er dan nog onthaald wordt door een sympathieke bosliefhebber als Jan Van Uytvanck, dan zit het helemaal goed. Jammer van de regen die ons het buiten zitten belette, maar ook vanuit Jans woonkamer is het zicht op de Everbeekse bossen adembenemend mooi. Je waant je in één of ander exotisch oord in plaats van gewoon in een weggedoken hoekje van de provincie Oost-Vlaanderen. Jan zorgt nog voor een aperitiefje, en dan beginnen we eraan.

Jan, kan je de lezers kort even vertellen waar je passie voor bos en natuur vandaan komt?

Ik ben afkomstig uit Oostakker, pal in de Gentse kanaalzone dus. Niet direct een regio die we direct zouden linken aan natuur en bos, maar eerder aan industrie, stof, lawaai en stank. Op mijn school in Oostakker heb ik echter het geluk gehad biologie te krijgen van Danny Boute. Een geweldig gepassioneerde leerkracht en een meesterlijk natuurkenner. Hij was het die ons meer begrip en ook respect voor de natuur bijbracht. Hij organiseerde ook een natuurclub op school, waarmee we elke twee weken een natuurreservaat in de omgeving bezochten. Dankzij die man heb ik

zo langzaam de natuur leren kennen en appreciëren. Later heb ik die interesse verder uitgediept bij organisaties als Natuur2000 en ook de JNM, de Jeugdbond voor Natuur en Milieu. Er was een tijd in mijn jeugd die ik eigenlijk continu in de natuur doorbracht, en met mijn neus in de determinatieboekjes.

Wat ik ook vaak deed, was er met mijn jeugdvriend Dirk Bogaert met de fiets op uit trekken, en de omringende natuur verkennen. Want al lijkt Oostakker als omgeving op het eerste gezicht vrij deprimerend, her en der vind je nog rustige hoekjes waar de natuur zijn gang kon of kan gaan. De oude zandwinningsputten in wat in Oostakker het Oud Vliegveld wordt genoemd, daar zaten bijvoorbeeld heel veel vogels. En ook de Damvallei en de Gentbrugse Meersen kenden we door en door. Dirk heeft overigens ook van natuur en bos zijn beroep gemaakt en is nu recent woordvoerder bij het Agentschap voor Natuur en Bos geworden.

Hoe ben je dan van Oostakker in Everbeek terechtgekomen?

Tijdens en na mijn studies woonde ik in Gent. Een andere goede kameraad van mij die toen natuurwachter was in de Vlaamse Ardennen, wees me erop dat dit huis te koop stond

© Jan Van Uytenbroek

Klaverzuring, één van de vele kleine parels van dit bosgebied.

– Jan woont in een prachtige oude boskantwoning op de rand van de Everbeekse bossen, versholten tussen het groen. Het was even wikken en wegen, want tenslotte was er héél veel werk aan, maar eigenlijk was het gewoon liefde op het eerste gezicht en hebben Ingrid en ik heel snel de knoop doorgehakt. Waardoor we plots vanuit het drukke Gent ‘op den buiten’ terecht kwamen, op de rand van één van de mooiste bosgebieden van de Vlaamse Ardennen. Al snel kwamen we in contact met andere natuurliefhebbers in de gemeente. Er bestond toen al een kleine reservaatkern, en samen met dat groepje gelijkgezinden hebben we ons de voorbije jaren gewijd aan de verdere uitbreiding van dit gebied. Vandaag beheren we met onze Natuurpuntwerkgroep Everbeekse Bossen een kleine 100 hectare bos en weiland. Behalve het voorkomen van een aantal zeer zeldzame soorten zoals vuursalamander,

bronlibel, beekprik en rivierdonderpad, is het unieke aan dit gebied zeker het goed bewaard kleinschalige karakter ervan. Doordat dit gebied weinig ontsloten is door drukke transportwegen, is het traditionele mozaïeklandschap hier relatief goed bewaard gebleven. Ik woon hier nu al jaren en ken de omgeving vrij goed, maar steeds weer ontdek ik nieuwe, fantastische dingen in de landschap. De jongste tijd valt het me bijvoorbeeld op hoeveel prachtige monumentale alleenstaande bomen we in Everbeek wel hebben.

Even over je werk. Je werkt bij het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek en doet er onderzoek naar spontane verbossing. Vertel je ons daar eens iets meer over?

Ik ben enorm gefascineerd door het werk dat ik nu mag doen. Mijn onderzoek kadert

© Jan Van Uytenbroek

Koeien boetseren mee het boslandschap.

binnen die fameuze 10 000 hectare ecologische bosuitbreiding die eigenlijk in 2007 moest gerealiseerd zijn. Een belangrijk deel van onze nieuwe bossen wordt daadwerkelijk aangeplant, maar we weten allemaal dat, als je een perceel onbeheerd laat, zich daar in de meeste gevallen gewoon spontaan bos op ontwikkelt. Mijn onderzoek bestaat erin na te gaan hoe deze mechanismen werken, en hoe grote grazers zoals runderen en paarden, die veel in het natuurbeheer gebruikt worden, dit kunnen sturen. Door te spelen met de begrazingsdruk – met andere woorden: hoeveel beesten je in een gebied zet, en hoelang je ze laat staan –, met het tijdstip van begrazing, en met de diersoort, kan je heel sterke variaties in de bosontwikkeling veroorzaken. Binnenkort zullen we onze grazers ook uitrusten met een zendertje, zodat we heel precies kunnen volgen hoe ze zich bewegen, waar en welk voedsel ze eten, waar ze rusten enz... Door deze informatie komen we tot een beter inzicht in hoe een gebied spontaan verbost in aanwezigheid van grazers.

De typische boomsoorten die het eerst verschijnen op spontaan verbossende akkers zijn

meestal boswilg en berk. Maar daarnaast zal je op graslanden, als er voldoende volwassen moederbomen in de buurt staan, ook es en eik kunnen opmerken. Deze laatste hebben echter echt nood aan wat wij ‘safe sites’ noemen: plekjes waar de grazers die jonge boompjes niet kunnen bereiken, doordat ze bijvoorbeeld midden in bramen of struweel staan. Ook de trapgaten, de putten die de zware runderen met hun poten in de vochtige grond maken, zijn geschikte kolonisatieplekjes voor bepaalde boomsoorten. En wat we ook zien, is de geleidelijke kolonisatie door struiksoorten uit de bosrand, zoals meidoorn, of door bomen uit de onderetage van het aangrenzende bos, zoals de voor runderen minder smakelijke zwarte els en grauwe abeel. Onze resultaten worden overigens ook al in de praktijk omgezet: rond de Everbeekse bossen maken we zo reeds werk van spontane bosontwikkeling.

Je onderzoek is inderdaad bijzonder boeiend. Maar als je het zo allemaal bekijkt, wat vind je dan van de toestand en ontwikkeling van onze Vlaamse bossen en natuur?

Wat ik frustrerend blijf vinden, is dat de toestand van onze bossen en natuur penibel blijft door externe factoren waar wij als bos- en natuursector eigenlijk geen enkele vat op hebben. Slechte lucht-, water- en bodemkwaliteit doen heel wat mooie initiatieven teniet. Er zijn wel stappen in de goede richting, maar voor mijn part gaat dit proces echt wel veel te traag. En omdat het lokaal soms aan daadkracht ontbreekt, vind ik Europa zo een belangrijke hefboom. De regels die Europa haar deelstaten oplegt, werken hier als een stok achter de deur, en dwingen Vlaanderen tot het nemen van actie.

Anderzijds mogen we ook niet verzinken in pessimisme: hier in Everbeek wordt bijvoorbeeld bewezen dat je – met de nodige dosis geduld en voldoende goed wil – echt wel een steentje in de rivier kan verleggen. Dat is niet altijd even makkelijk, soms stuiten we op tegenstand of gewoon op verzuurde reacties. Maar door zelf het bewijs te leveren dat goede samenwerkingen mogelijk zijn, hebben we hier toch wel meegeschreven aan een verhaal dat heel wat mensen weten te waarderen. We maken overigens ook werk van een degelijke openstelling van dit gebied: dit is echt geen ‘natuur onder de stolp’ waar niemand in mag komen. Door het uitstippelen van een aantal bewegwijzerde wandelpaden kan iedereen dit gebied komen verkennen. Een uitnodiging die ik trouwens bij deze ook aan de Boskrantlezers wil doen.

En weet je: als ik op een lenteavond de houtsnippen hoor baltsen boven het bos, of 's nachts de bosuil hoor roepen, dan weet ik dat ik echt wel waarvoor ik het doe.

© Jan Van Uytvenck

Porseleinzwam blinkend in het boslicht.

Bedankt Jan, voor een boeiend gesprek, én voor je grote engagement voor het bos. En succes met je onderzoek en met die mooie Everbeekse bossen!

Meer info over de Everbeekse bossen kan je vinden op www.natuurpunt.be.

Voor wie door de bomen het bos niet meer ziet bij verzekeren, lenen of beleggen.

Meerhem 149 a – 9000 Gent | Potegemstraat 17/5 – 8790 Waregem

Desselgemsestraat 1B/001 – 8710 Ooigem | Meulebekestraat 6 – 8740 Pittem

Tel. 056/66 63 49 – Fax 056/66 30 92 – patrick@coverbel.be – www.coverbel.be

Coverbel is onafhankelijk verzekeringsmakelaar & gemandateerd agent bij Record Bank. CBFA: 047273A-B

Tussen berg en bos: Vakantiebestemming Oostenrijk

JEROEN FRANSENS

Als bosliefhebber is het een goed idee af en toe buiten de landsgrenzen te kijken. Vandaag nemen we een kijkje in een populaire vakantiebestemming waar ik enkele jaren geleden de gelegenheid had om een weekje te verblijven in een opleidingscentrum voor bosbouwers. Na de voetbalgekte van Euro 2008 tijd om een blik te werpen op een iets rustiger Oostenrijk: dat van beboste hellingen, heldere bergstroompjes en fraaie almen of alpenweides.

BOS, BOS EN NOG EENS ... BOS

Behalve een populaire skibestemming is Oostenrijk in Europa ook één van de absolute bosbouwzwaargewichten. Het land beschikt maar liefst over 3.960.000 hectare bos of 47,2% van de landoppervlakte. Ter vergelijking: in Vlaanderen hebben we 147.000 hectare of ongeveer 10% van ons grondgebied. In Oostenrijk staat ongeveer een miljard kubieke meter hout op stam en per seconde groeit er maar liefst 1 kubieke meter bij.

Slechts 10 % van het bos is in handen van de overheid, want de Oostenrijkers blijken enthousiaste bosaanplanters te zijn. Per dag

stijgt de bosoppervlakte van Oostenrijk gemiddeld met 12 hectare. De bergachtige grond biedt immers weinig alternatieven. Skiën is en blijft natuurlijk een interessant bodemgebruik, maar de lagere delen van hebben steeds minder sneeuwzekere winters waardoor daar het bos in opmars is. En ook de veeteelt op de bergweiden is vaak niet langer rendabel. Het land telt verder een belangrijke houtverwerkende industrie, en ook de productie van bio-energie slokt steeds meer hout op. En dus wordt er massaal bos aangeplant.

Fijnsparren beslaan de helft van het bosareaal omdat ze flink opbrengen. Deze boom-

soort voelt zich uitstekend thuis in de bergen, vooral in de vochtige noordelijke Alpen. De boom kan eeuwenoud worden en bereikt dan enorme afmetingen. Maar voor het zover is, krijgt hij bijna altijd een zaag in zijn voeten gestoken. Bij ons kennen we de soort beter als de traditionele kerstboom. Ook onze eigen Ardennen staan er vol mee. Andere belangrijke boomsoorten zijn de beuk, de den, de zilverden, de lork en de eik. Lorken, de enige naaldboom die 's winters zijn naalden afwerpt, vinden we meer in de drogere zuidelijke Alpen.

STEILE VERWACHTINGEN

Je kan je voorstellen dat een bos beheren op die steile hellingen wel even iets anders is dan in ons vlakke landje. Maar de bomen bieden de Oostenrijkers ook een broodnodige bescherming tegen de lawines, een niet denkbeeldig gevaar in dit land. De vroegere Alpenbewoners vonden daarom een heel bijzondere vorm van bosbouw uit: het plenterbos. Een plenterbos bestaat enkel uit beuk, fijnspar en zilverden. Alle leeftijden en alle diktes groeien er door elkaar. Het bos oogt dan ook heel natuurlijk. Maar het is in feite toch een gevolg van menselijk ingrijpen. (Een echt natuurlijk bos herken je doordat er ook heel veel dood hout in ligt, ook van dikke bomen.) De boeren oogstten immers elk jaar bomen van alle diktes. Vele dunne boompjes als brandhout of geriefhout maar ook enkele dikkere als constructiehout. En sommige van die dunne boompjes mochten uitgroeien tot dikke bomen. Zo zorgden de boeren ervoor dat het aantal bomen van een bepaalde dikte steeds ongeveer gelijk bleef doorheen de tijd: heel veel dunne boompjes, een aantal gemiddelde bomen en enkele hele dikke bomen. De permanente bedekking met bos zorgde ervoor dat er nooit grote open plek-

© Jeroen Franssens

De 'hongerige muil' van de harvester.

ken kwamen, wat meteen een goede bescherming tegen lawines gaf.

MAAR HOE KAP JE NU BOMEN OP DIE STEILE HELLINGEN?

Bosbeheer gebeurt in Oostenrijk, zoals eigenlijk overal in Europa, op een grotere schaal dan in Vlaanderen. Op hellingen tot 45% gebeuren de kappingen met harvesters. Dat zijn grote automatische houtoogstmachines die de bomen vellen, onttakken en verzagen in één beweging. De laatste jaren duiken ze steeds meer op in Vlaanderen. Ze werken sneller, veiliger, stiller en met minder verstoring dan een traditionele ploeg arbeiders met de kettingzaag. Daarna wordt het hout uit het bos gehaald met speciale bostractoren met een grote boomklem achter of met uitrijcombinaties. Dat is eigenlijk een grote bak op brede wielen die in het bos rijdt en de stammen in die bak laadt met een kraan. Deze machines zijn uitermate geschikt voor naaldbout, van-

© Jeroen Franssens

Deze bostractoren kunnen moeiteloos de Oostenrijkse hellingen aan.

daar dat ze het ook zo graag aanplanten. Ook in streken waar volgens mij loofhoutsoorten beter op hun plaats zouden zijn zoals in de laaggelegen dalen. Op steilere hellingen gebruiken de Oostenrijkse bosbouwers speciale kabelbanen. De kabels worden opgespannen aan hoge bomen of speciale mobiele torens, waarna de gezaagde stammen simpelweg van de helling worden gelierd.

SUPERBOSGROEP

Net als in Vlaanderen kunnen de private bos-eigenaars beroep doen op een soort bosgroep voor hulp, advies en opleiding. Het 'Waldverband' brengt jaarlijks honderduizenden kubieke meters hout op de markt. Daarom kunnen ze eigenlijk zelf de prijs bepalen. Boseigenaars kunnen net als in Vlaanderen bij de bosgroepen beroep doen op gesubsidieerde arbeiders tegen enkele euro's per uur. Voorwaarde is wel dat de eigenaar zelf minstens één volwaardige arbeiderskracht ter beschikking stelt om mee te helpen. Zo krijgt de eigenaar of zijn helper ook meteen een opleiding om veilig te werken.

Overigens stoken de Oostenrijkers ook volop met naalddhout. We zijn er hier in Vlaanderen ten onrechte nogal vies van. De truc is om het hout grondig te laten drogen en de stoof 'goed te laten trekken'. Bij een volledige verbranding met veel zuurstof worden de harsen immers mee verbrand en valt het risico op schouwbrand heel goed mee.

NATIONALE PARKEN

De indrukwekkende natuur geniet bescherming in verschillende nationale parken zoals het Nationaal Park Hohe Tauern, met ruim 180.000 hectare het grootste van Midden-Europa. De centrale delen van het Nationaal Park fungeren als rustgebied voor de dieren. Men komt er enkel afgelegen almen – dat zijn hooggelegen alpenweiden – en bossen tegen. Hier en daar kan de trekker terecht in een trekkershut. Aan de rand van het park, tegen de dorpen aan, worden de bossen toch regelmatig uitgedund omwille van het lawinegevaar. Iedere inwoner heeft er recht op een jaarlijkse hoeveelheid brandhout, dat hij dan wel zelf moet zagen.

Professionele jagers in dienst van het park schieten jaarlijks een beperkt aantal edelherten en gemzen. Sinds de jaren '80 heeft men lammergeieren terug uitgezet. Andere indrukwekkende fauna die de bezoeker kan tegenkomen zijn steenbokken, arenden, oehoes, marmotten en gemzen.

Zin gekregen in een bezoek aan een fantastisch bosland?

Meer info over Oostenrijk als vakantiebestemming, de mooiste wandelroutes en natuurparken, vind je in elk geval op www.austria.info.

Pasar – voorheen Vakantiegenoegens – lanceert nieuw jaarthema ‘Buur Natuur’!

ILSE JANSSENS

Eind mei 2008 lanceerde Vakantiegenoegens niet enkel zijn nieuwe naam ‘Pasar’, maar ook het nieuwe jaarthema Buur Natuur.

Als socioculturele vereniging is Pasar reeds jarenlang actief rond recreatie, vrije tijd en toerisme dichtbij. Vanuit deze invalshoek heeft de vereniging altijd al aandacht gehad voor natuur en natuurbehoud: elke week organiseren de meer dan 300 plaatselijke afdelingen wandelingen, fietstochten, uitstappen of bezoeken... waarvan het merendeel zich in de natuur of in een natuurlijk kader afspeelt. 3000 medewerkers zijn zich al langer bewust van het belang van natuur- en bosbehoud en het organiseren van activiteiten in de natuur of het bos is hen zeker niet vreemd.

‘BUUR NATUUR’ WERD OP 18 MEI OFFICIEEL BOVEN DE DOOPVONT GEHOUDEN!

Tot eind 2010 zal Buur Natuur een stap verder zetten in de reguliere werking en ‘natuurbeleving dichtbij’ centraal plaatsen. Pasar wil immers niet zomaar recreëren in de natuur, maar echt beleven: frisse lucht opsnuiven, luisteren naar het getsjilp van vogels, de bosgeur ruiken, een natuur-avonturentocht maken, met kinderen naar mieren en kevertjes kijken, verdwalen in het bos... dat is waar Buur Natuur om draait! Maar ook ‘Trage Wegen’ bewandelen en helpen bewaren, iets bijleren over de natuur dichtbij, je eigen fan-

tastische natuurplaatsje zoeken of een actie opzetten... Via belevingsactiviteiten wil Pasar meewerken aan ruime en laagdrempelige sensibilisering van het belang van natuur en natuurbehoud. Recreatief medegebruik wordt hierbij als invalshoek gezien.

Pasar wil daarom gedurende de volgende 3 jaar naar buiten treden met maandelijks een pak goede natuurbelevingsactiviteiten en legt hierbij de link tussen ‘pure recreatie’ enerzijds en ‘pure natuurbescherming’ anderzijds: de organisatie past het thema ‘natuurbeleving’

steeds toe in functie van 'recreatie': ze wil de natuur beleven, erin opgaan en recreëren... vanzelfsprekend steeds met aandacht voor het behoud ervan.

Het aanbod van de afdelingen is divers en uitgebreid: op stap met een druïde, een bezoek aan één van de mooi uitgebouwde natuureducatieve centra, op je blote voeten door het bos, een bezoek aan een vogelopvangcentrum...

Het jaarthema bevat een mooi traject: tijdens een eerste jaar (2008) concentreren de activiteiten zich rond 'beleving' en een mooi activiteitsaanbod om daarna het belang van natuurbehoud centraler te zetten en uiteindelijk in 2010 met de plaatselijke afdelingen te kijken hoe we effectief een actie kunnen ondernemen om mee te werken aan het natuurbehoud.

PASAR ZET MOOISTE NATUUR- PLEKJES OP DIGITALE KAART

In dit kader gaat Pasar vanaf najaar 2008 op zoek naar 'het mooiste natuurplekje' in zoveel mogelijk Vlaamse gemeenten: plaatselijke afdelingen gaan op zoek naar de mooiste stukjes natuur in hun eigen gemeente. Pasar is overtuigd van de mogelijkheden tot natuurbeleving en de waarde van de natuurplekken dichtbij. Maar al te vaak worden waardevolle stukken natuur over het hoofd gezien of niet als dusdanig (h)erkend. Vanaf oktober kan iedereen meestemmen voor het mooiste natuurplaatsje in zijn eigen gemeente, waarna in 2009 zal geprobeerd worden goede belevingsactiviteiten aan de verkozen plekken te koppelen.

Een oproep én een jaarthema waarin de Vereniging voor Bos in Vlaanderen zich volledig kan vinden! Meer info: www.buurnatuur.be en www.pasar.be.

Wandelingen

WERKGROEP RECREATIE

Ook in de zomer organiseert onze werkgroep verscheidene boeiende wandelingen. Wie erbij was op de recente wandeling in het prachtige Natuursporenreservaat van de Zwarte Beek, zal er zeker opnieuw bij willen zijn. En wie er niet bij was: laat de volgende kans niet glippen!

ZONDAG 3 AUGUSTUS

**Van heide tot waardevol bos
in 100 jaar. Ravelsbos (Ravels)**

ZONDAG 7 SEPTEMBER

**Een bos van actie: Kollinthen en
het bos van Aa. (Zemst-Laar)**

Alle concrete info vind je binnenkort op www.vbv.be, of kan je ontvangen via onze elektronische nieuwsbrief.

Nieuw FSC-houtsnijwerk uit Boliviaë

WERKGROEP TROPISCH BOS

Onze Tropisch Bossers hebben opnieuw geïnvesteerd in een nieuwe lading prachtig FSC-houtsnijwerk uit Boliviaë. Te bewonderen en aan te kopen via www.vbv.be/FSC. VBV-leden genieten zoals steeds van mooie kortingen! En elke aankoop staat niet alleen garant voor een mooi, handgemaakt gebruiksvoorwerp, maar u steunt er ook rechtstreeks het duurzaam tropisch bosbeheer mee.

Film in het Bos 2008

Wanneer Mijnheer Abondo een boswandeling maakt, fluistert hij: 'Soms lijkt het of dit hele bos leeft'... Welkom in de sprookjesachtige wereld van 'het Levende Bos', één van de films die we in augustus, tijdens onze komende Film-in-het-Bos campagne zullen vertonen. Opnieuw trekken we Vlaanderen rond voor 5 magische filmavonden onder de sterren voor het hele gezin. Een heerlijk-speciale bosbeleving voor jong en oud, een leuke avond in een uniek levend decor!

Voor de vijfde maal op rij organiseert de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, in samenwerking met Gezinsbond en tal van lokale partners, een heuse 'Film in het Bos-tournee'. Wie er voordien reeds bij was, zal vast en zeker graag opnieuw van de partij zijn.

Programma

Zaterdag 23 augustus

Zoerselbos (Zoersel):
Baas in eigen Bos

Woensdag 27 augustus

het Leen (Eeklo)
Het Levende Bos

Donderdag 28 augustus

De Nachtegaal (De Panne)
Ice Age 2

Vrijdag 29 augustus

Bosmuseum Groenendaal (Hoeilaart)
Baas in eigen Bos

Zaterdag 30 augustus

Europlanetarium (Genk)
Ice Age 2

Al deze films zijn kindvriendelijke tekenfilms met humor maar ook met een ecologisch knipoogje. Ze zijn ook alle Nederlands gesproken.

Alle concrete informatie vind je via de website www.vbv.be/filmintbos of via VBV (tel. 09 264 90 55). Inschrijven is wel verplicht, en de plaatsen zijn beperkt! Geef ons dus snel een seintje.

VERENIGING VOOR BOS IN VLAANDEREN / VILVOORDE, 15 APRIL 2008

Verslag Algemene vergadering

YVONNE VOERMANS

Dit jaar was Vilvoorde het toneel voor onze Algemene Vergadering, en wel om een heel speciale reden. Op de AV reikt VBV immers jaarlijks de Bosereprijs uit aan een persoon of organisatie die zich verdienstelijk heeft gemaakt voor het bos. En de laureaat van dit jaar was de meest bekende Vilvoordenaar, Minister van Staat Jean-Luc Dehaene.

© VBV

BOSEREPRIJS VOOR JEAN-LUC DEHAENE

Na de afhandeling van de statutaire taken tijdens het eerste deel van de Algemene Vergadering was het de beurt aan onze voorzitter Bart Muys om Jean-Luc Dehaenes verdiensten voor de bosuitbreiding toe te lichten. Bart begon met een terugblik: reeds 37 jaar streeft de Vereniging voor Bos in Vlaanderen naar

bosbehoud, bosuitbreiding en duurzaam bosbeheer in Vlaanderen, en bijna even veel keer hebben we op onze Algemene Vergadering een symbolische prijs uitgereikt aan personen of organisaties die zich op dit vlak bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt. De Bosereprijs is dus niet alleen een fraai plantje dat in onze bossen groeit, het is dit jaar ook een kunstzinnig ontworpen kleinood gemaakt

door kunstenaar Ad Wouters uit inheems eikenhout met FSC ecolabel, gegroeid in ons eigen Meerdaalwoud. Een kloeke knotwilg leek deze kunstenaar dan ook een ideaal zinnebeeld voor de noeste werkkraacht waarvoor Jean-Luc Dehaene bekend staat.

Minister van Staat Dehaene heeft zich in de voorbije jaren bijzonder verdienstelijk gemaakt voor bosbehoud en bosuitbreiding in de Brusselse rand, meer bepaald in de stad Vilvoorde en omgeving. Hij deed dat door bij te dragen aan talrijke initiatieven die zich toespitsten op de ontwikkeling van twee waardevolle bosgebieden, met name het Tangebeekbos en het Witte Kinderwandelbos in Houtem. Dit laatste bos kwam recent nog in de pers door het 2de Kom over de Brug Gebeuren, dat de symboliek van een veilige toekomst voor onze kinderen opnieuw centraal stelde. Dit bos is er immers mede onder impuls van de Witte Beweging gekomen, die in de nasleep van de affaire Dutroux een levend en blijvend symbool ter nagedachtenis van de kinderen wou realiseren. Met de steun van Dhr. Dehaene werden daarnaast nog meer symboolbossen gerealiseerd, zoals diverse Geboortebosaanplantingen, een Kom-op-tegen-Kankerbos en een Vredesbos. Al deze bossen worden trouwens ook opengesteld voor de recreant.

Rond de kernen Tangebeekbos en Witte Kinderwandelbos is momenteel reeds ca. 120 hectare aangekocht door of in erfpacht bij de Vlaamse Overheid (waarvan ongeveer de helft bestaand bos) en er wordt onderhandeld over nog een 45 hectare zodat over enkele jaren Vilvoorde zal kunnen beschikken over twee prachtige stadsbossen van samen ca. 165 hectare.

Een laatste blik op de agenda toont dat het goed zit.

Bart benadrukte de voorbeeldfunctie die politici in onze maatschappij hebben, en dat wanneer ze deze invloed gebruiken om het maatschappelijke belang van het bos te onderlijnen, ze onze steun en erkenning verdienen. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen zette daarom Dhr. Dehaene graag in de (bos)bloemetjes, en met hem iedereen die de voorbije jaren, van veraf of dichtbij, dit project mee ondersteund heeft. Ook Jean-Luc Dehaene verwees in zijn dankwoord expliciet naar de vele mensen die dit verhaal mee mogelijk hebben gemaakt.

Dhr. Jan Verheeke vertegenwoordigde minister Crevits, die verontschuldigd was. In zijn toespraak benadrukte hij het belang dat het kabinet Leefmilieu hecht aan het bos, de multifunctionaliteit van bossen en de inrichting van stadsbossen, die dringend moeten gerealiseerd worden. Hij stelde met VBV ook vast

Bram Claey's over zijn wedervaren in Bali.

dat er vandaag nog heel wat juridische obstakels bestaan om tot een vlotte bosuitbreiding te komen, en nodigde VBV uit om hiervoor constructieve voorstellen uit te werken. Een uitnodiging waarop we graag zullen ingaan.

THE ROAD TO BALI

Vervolgens was het woord aan Bram Claey's, klimaat- en energiespecialist van de Bond Beter Leefmilieu. Hij volgde in december van vorig jaar de klimaatonderhandelingen in Bali als lid van de internationale milieubeweging. Een bijzonder belangrijke samenkomst was het, waar cruciale beslissingen werden genomen over het 'post-Kyoto-tijdperk'. Bram gaf ons een indringende inkijk in de coulissen van dit internationale strijdtoneel, maar lichtte ook duidelijk toe waar ons klimaat heen lijkt te gaan, wat de gevolgen voor de mensheid zijn, en hoe we er iets aan kunnen doen. *Climate change is here to stay*, dat was wel duidelijk na deze beklijvende presentatie.

Dat onze eigen uitstoot van broeikasgassen door industrie, transport en huishoudelijk energieverbruik drastisch omlaag moet, als

eerste en belangrijkste maatregel, was meteen duidelijk. Maar ook bossen spelen een cruciale rol in de klimaatregeling van onze planeet, en dat weerspiegelt zich in de nieuwe uitgezette roadmap van Bali. Jaarlijks is ontbossing wereldwijd immers verantwoordelijk voor 20 à 25% van de wereldwijde broeikasgasemissies. En waar in het Kyotoprotocol nog geen doelstellingen geformuleerd werden tegen ontbossing, vormt 'Avoided deforestation' – een dure term voor bosbehoud – nu wel een duidelijke speerpunt van het internationale klimaatbeleid. In recente edities van de Bosrevue wordt overigens in detail beschreven hoe internationale inspanningen voor bosbehoud en bosuitbreiding een tegengewicht kunnen bieden aan de klimaatveranderingen. Ook het zeer actuele thema van de biobrandstoffen, en hun impact op het bosbehoud, komt hierbij aan bod.

Bram besloot zijn betoog met te stellen dat de milieubeweging gematigd maar kritisch positief staat tegenover de beslissingen die in Bali werden genomen: enerzijds zijn de belangrijke noodzakelijke maatregelen echt wel opgenomen in het te volgen traject, zijn er duidelijke engagementen opgenomen door zowel ontwikkelde als ontwikkelingslanden, en is er ook een duidelijke timing voorzien om tot echte beslissingen te komen. Anderzijds zijn de voorgenomen inspanningen echt nog niet voldoende om ons losgeslagen klimaat op lange termijn te kunnen stabiliseren. Tot slot benadrukte Bram het belang van een stevig netwerk voor het bereiken van de gezamenlijke doelstellingen. De weg van Bali (2007) naar Kopenhagen (2009), waar de beslissingen definitief moeten genomen worden, zal ongetwijfeld lang en lastig zijn.

PRO SILVA EXCURSIE VALKENBURG

Ervaringen met bosrandbeheer

LORE PROVOOST

Ook in Vlaanderen krijgt de bosrand meer en meer aandacht. Argumenten als ecologische voordelen (creëren van habitats) en landschappelijke meerwaarde worden vaak geopperd in het pleidooi. Terecht? Dat valt te bezien... Wat is een bosrand? Hoe breed is een bosrand voor je die term in de mond kan nemen? En hoe hoog? Staan er alleen struiken in, of kunnen er ook bomen in voorkomen? Wat zijn de voorwaarden om een werkelijke meerwaarde te bieden aan bepaalde planten- en diersoorten? Hoeveel kost de aanleg en het beheer van een bosrand? En hoe pakken we dit aan? Aanplanten of spontaan laten verruigen?

Heel veel van onze bossen staan als een echte muur in het omringende landschap. Vanuit het niets wandel je plots tussen torenhoge bomen. Nochtans levert de diversiteit van meer geleidelijk opgaande bosranden bijzonder fraaie landschappen op met tal van natuurvoordelen. Bloemenrijke struikranden zijn voor vlinders uitgelezen biotopen. Zeldzame mossen en korstmossen vinden, naargelang de oriëntatie van de bosrand, nieuwe leefplekjes. En ook andere fauna en flora vaart bijzonder wel bij goed aangelegde en beheerde bosranden. Precies dat konden onze mensen van werkgroep Pro Silva tijdens de recente excursies van 25 april en 10 mei bewonderen in de prachtige omgeving van Valkenburg in Nederlands Limburg. De streek kent reeds een tienjarige geschiedenis op vlak van bosrandbeheer, en spreidt dan ook een bijzonder rijke variatie aan bosranden tentoon.

Onder de kundige leiding van onze Pro Silvagidsen, die we hierbij ook uitdrukkelijk willen bedanken voor alweer een zeer gesmaakte excursie, konden we dit alles grondig bekijken

© Gert Anijs

Picknick, met uitzicht op de bosrand uiteraard.

en bespreken. Op de eerste stopplaats was de bosrand ingericht met het oog op orchideeën, bij de tweede wilde men een habitat voor de hazelmuis creëren,... Deze kleine vertegenwoordiger van het dierenrijk stelt heel andere eisen aan 'zijn' bosrand dan bijvoorbeeld orchideeën doen. Waar orchideeën nood hebben aan veel open, zonnige plekjes, en je dus

© Gert Anijs

Hier duiken we de bosrand in voor een blik van nabij.

de verstruiking en verboming vrij intensief moet tegengaan, heeft onze hazelmuis net nood aan dichte, aaneengesloten struwel en, en kan hij her en der een boom ook wel waarderen in zijn bosrand. Je zal hem zelden zien, maar zijn levenswijze spreekt wel tot de verbeelding. Zo raakt de hazelmuis zelden de grond, maar klimt hij liever van struik tot struik doorheen het struweel. Op die manier blijft hij verborgen voor nieuwsgierige ogen. Hij is dan ook een heel efficiënte klimmer die soms tot op 20m hoogte in de bomen wordt waargenomen. Hij is ook een 'omnivoor', wat betekent dat hij heel veel lekker vindt: bloemen, fruit, noten, insecten, ... Maar doordat ze een relatief klein leefgebied hebben, moet er dus wel een voldoende voorraad van dit alles op een kleine oppervlakte aanwezig zijn. Een goed aangelegde bosrand kan mogelijkheden bieden.

Uit deze twee voorbeelden werd direct al duidelijk hoe belangrijk het is om duidelijke doelstellingen te bepalen bij het bosrandbeheer: welke soorten willen we hier nieuwe kansen bieden door ons beheer? Met deze vragen in het achterhoofd kwam de discussie vlot op

gang rond de zin en onzin van bosranden. De gemaakte keuzes werden besproken en ervaringen uitgewisseld.

Op het eind van de dag konden een aantal *do's* en *don'ts* rond bosrandbeheer gedestilleerd worden. Bosrandbeheer draait rond keuzes maken: ofwel een duidelijk bos, ofwel een duidelijke rand. Is de rand te smal, staan er nog teveel bomen of wordt er te weinig gekapt, dan heb je vlees noch vis. De zeldzame doelsoorten blijven weg en ook de typische bossoorten gedijen er niet. Ook op financieel vlak moet men kiezen. Bosranden aanleggen en beheren is niet goedkoop, zeker niet wanneer je specifieke habitats wil creëren. Het doel heiligt de middelen, kan men hier zeggen, maar voor wie op subsidies kan rekenen is dit makkelijker dan voor wie dat niet kan. Veel meningen, veel ideeën, ... Een interessant thema en een boeiende discussie. Moraal van het bosrandverhaal: wees niet bang om in je rand te snoeien als je de biodiversiteit wil verhogen, maar kies je kap- of maaimomenten zorgvuldig.

En dat er goesting naar meer was, bleek achteraf uit de commentaren van de aanwezigen: we hebben een aantal mooie voorbeelden van bosrandbeheer gezien, maar er zijn nog vele bostypes met elk hun eigen specifieke bosrandbeheer om te bezoeken. Een thema dat dus zeker nog niet afgehandeld is!

Geïnteresseerden in deze werkgroep kunnen steeds contact opnemen met Lore Provoost (Lore.Provoost@vbw.be of 09 264 90 49).

Op de rug en in de pan van de Antwerpse Kempen

KAREN WUYTS EN DIRK WUYTS

Denk je bij duinen, duinpannen en zand tussen je tenen aan het bakken en braden van fijne vleeswaren aan de Belgische kust? Hoog tijd om dan eens de Kempische Heuvelrug en De Snekensvijver te gaan ontdekken in de Antwerpse Kempen. En wij kunnen je daarbij de weg gidsen! Langs-heen een route van 10 km in Herentals en Lichtaart, brengen we je heuvel op en heuvel af, langs dennenbossen en gagelstruwelen, doorheen het mulle zand. Laat je verleiden door de zoete geur van dennenbos op een warme zomerdag en Oostduinkerke en Knokke zullen gauw vergeten zijn!

We starten onze wandeling aan de kapelletjes van de Herentalse kruisweg, aan de voet van de Kruisberg. We volgen de weg 'Bosbergen' parallel met de spoorlijn, voorbij het Hopper-jeugdverblijf 'De Brink', en terwijl we ons meer en meer tussen de dennen begeven, passeren we links het Marter- en Hermelijnpad. Wanneer de asfaltweg verandert in een zandpad en links wegdraait van de spoorweg, komen we in een dicht dennenbos terecht. Dit bos lijkt op het eerste zicht één van de typische, vrij monotone dennenaanplantingen van de Kempische Heuvelrug, maar als je goed kijkt, merk je hier en daar toch ook andere boomsoorten zoals zomereik, lijsterbes en Amerikaanse vogelkers.

© Karen Wuyts

De Snekensvijver

Verderop kruisen we een betonbaan, waar we rechts kiezen. Deze weg volgen we tot we terug parallel lopen met de spoorweg. Onderweg kan je enkele dennenbosjes opmerken waar Amerikaanse vogelkers welig tiert. Die kan je herkennen aan de leerachtige, puntige bladeren en aan de witte bloeipluimen of trosen zwarte bessen. Een vers afgebroken tak of blad ruikt naar marsepein, maar je mag er niet van proeven! De Amerikaanse vogelkers werd vanaf 1920 uit Amerika ingevoerd en aangeplant in vele Kempische bossen omwille van zijn vermeende hoge houtkwaliteit en bodemverbeterende eigenschappen. Maar in bosverband komt deze soort voornamelijk in struikvorm voor en groeit zelden uit tot een boom, waardoor het commerciële gebruik van het hout zeer beperkt is. Bovendien treedt deze soort in vele bossen op als een plaag, zoals hier overal te zien is, waardoor het zijn bijnaam 'bospest' verkreeg. Op veel plaatsen, zoals ook op de Kempische Heuvelrug, werd en wordt Amerikaanse vogelkers dan ook bestreden, mechanisch (uittrekken) of chemisch (met pesticiden). Maar het is niet al den of Amerikaanse vogelkers dat hier overheerst: we zien hier ook recente aanplantingen met inheemse

boomsoorten zoals zomereik en lijsterbes met daartussen opgeschoten berken en spork.

Wie hier al lust heeft naar een natje en een droogje kan verderop terecht bij Sus Pad. De naartstige stappers onder ons zetten nog even door en steken even verderop de spoorweg over. Terwijl de asfaltweg verderop links wegdraait, volgen we het zandpad rechtdoor, met voor ons het eerste zicht op het grotere boscomplex op de Kempische Heuvelrug. We duiken rechtdoor het bos in, volgen het pad eerst rechts, dan links en we komen uit op een kruispuntje met centraal drie dennen. Kies links en aan het volgende kruispunt met een breed pad ga je rechtdoor en beklim je de oude duinen.

Tijdens de laatste ijstijd had de wind vrij spel op de toen vlakke, schaars begroeide bodems. Grote hoeveelheden bodemdeeltjes werden meegevoerd met de noordenwinden uit het toen droog liggende Noordzeebekken: de zwaarste deeltjes (zand) werden minder ver afgezet dan de fijnere deeltjes (leem en klei) en kwamen in Laag-België terecht. Dit zand werd vanuit nabijgelegen duinpannen verstovent tot landduinen. De Kempische Heuvelrug is een landduinenrug die 'gefixeerd' of vastgelegd werd naarmate begroeiing optrad.

Rechts van het pad werd enkele jaren geleden een sterke dunning of lichtingskap uitgevoerd in de dennen. Hierbij werd meer dan de helft van de dennen gekapt om het bosbestand op langere termijn 'om te vormen' van een homogene dennenaanplant naar een gemengd bos met loof- en naaldboomsoorten. De lichtingskap zorgt dat er meer licht de bosbodem bereikt en je ziet hier het effect: verjonging van berk, lijsterbes, spork en zomereik is reeds verschenen. Het zandige pad brengt ons voorbij zijpadjes links en rechts, wordt

© Karen Wuyts

Het typische bosbeeld van de Antwerpse Kempen.

breder, draait linksaf en brengt ons berg(je) op en af doorheen het mulle zand en onder de statige dennen door. Aan de tweede grote zijweg rechts (ongeveer 2 m breed) na die linkse bocht gaan we rechts, waarna we uitkomen aan een T-splitsing: ga daar rechts en na ongeveer 20 m direct links langsheen een paadje verscholen tussen de bomen. We komen hier aan de rand van een kapvlakte uit en volgen het pad verder rechtdoor. In zulke beschutte open plekken op de droge zandgrond kan het op mooie zomerdagen erg warm worden, terwijl het 's nachts dan weer erg koud kan zijn; het is dan ook bewonderenswaardig dat soorten zoals struikheide, buntgras en opschieten-de dennen, berken, eiken en lijsterbessen, het hier toch kunnen uithouden in deze extreme omstandigheden. Met wat geluk kan je tussen de bomen kennismaken met een bruine kikker of een heikikker. Informatie over de heikikker vind je op de infoborden verderop, aan de ingang van het natuurgebied De Snekensvijver.

We doorkruisen de oude landduinen verder rechtdoor tot we op een schuine T-splitting terecht komen, waar we links kiezen. Schuin voor ons staat een forse zeeden, te herkennen aan zijn lange naalden, zijn grote kegels en zijn schors met warme tinten rood en bruin. Misschien heb je onderweg al een pad van rode bosmieren opgemerkt; hier aan de T-splitting vind je hun koepelnest. Bosmieren jagen op rupsen, eten rottende dieren en de suikeroplossing die bladluizen afscheiden. Als je ze verstoort, reageren ze agressief door hun achterlichaam naar boven te richten, klaar om mierenzuur te spuiten. De groene specht is er dol op, maar wij kunnen hier best niet al te lang tussen de krioelende mieren blijven staan. Dus rennen maar! Tot aan de volgende

© Karen Wuyts

Tijd voor een siësta in het warme zand...

T-splittings, ter hoogte van een afrastering aan je rechterzijde, ga je rechtdoor en daar kies je rechts.

Hier dalen we de Heuvelrug steil terug af, steken (voorzichtig!) de rijweg en het fietspad over en we worden begroet door een uitzicht over 'De Snekensvijver'. Dit natuurgebied in beheer van Natuurpunt is een door de wind uitgestoven duinpan en bestaat uit een centraal gelegen waterpartij met daaromheen moeras met gagelstruweel en drogere zandgronden. De gagel herken je als struiken met een rode gloed en op een warme zomerdag komt de typische gagelgeur je tegemoet. We volgen het pad langsheen het infobord en lopen langsheen de afrastering tot aan de vogelkijkhut. Onderweg kan je de zang van boompiepers horen, boomvalk scheert vaak over, jagend op libellen, en als het je meezit, ontdek je ook het wijsje van een blauwborst. Vanuit de kijkhut kan je onder andere kuifeend, dodaars en wintertaling begluren.

Ter hoogte van de kijkhut steken we terug de straat over en zwoegen we kort maar krachtig naar boven, een woonwijk in. Aan de T-splittings gaan we links en even verderop verandert de betonweg in een smal zandpad wanneer

© Karen Wuyts

Vanop de toren heb je een indrukwekkend zicht op het bos.

we het bos terug bereiken. Aan het tweede kruispunt gaan we rechts richting een kleine open plek en houden we het rechtse pad aan. We lopen langsheen een afrastering en voorbij een zijpadje rechts. Verderop komen we voorbij een bosbestand waar enkele bomen zijn aangeduid met een blauwe stip. Dit zijn zogenaamde 'toekomstbomen': ze zijn uitgekozen omwille van hun economische, ecologische of landschappelijke waarde en alle bomen die deze toekomstboom in zekere mate hinderden, werden gekapt. Aan de hierop volgende T-splitsing kiezen we links en deze weg volgen we over een afstand van ongeveer 1 km. We passeren ter hoogte van een statige Amerikaanse eik het wandelknooppunt 15 en draaien hierna rechts de eerste afslag in. Aan de linkerzijde van de weg bevindt zich een recente kaalkap. Ook deze beheeringreep is een manier om de homogene dennenbossen om te vormen tot gemengde naald- en loofbestan-

den. Deze methode beoogt echter een omvorming op kortere termijn dan de lichtingskap zoals we die in het begin van de wandeling hebben gezien. Het pad leidt ons weer tot aan de spoorweg en we nemen links het smalle pad doorheen de warme, naar het zuiden gerichtte berm, parallel met de spoorlijn. Deze berm is door zijn oriëntatie naar het zuiden en door het voorkomen van verschillende soorten struiken een ideale plek voor vlinders en kevers. Dit padje volgen we tot aan de linkerzijde een zandige open ruimte verschijnt. Hierlangs verlaten we de Kempische Heuvelrug en volgen de straat rechts. Hierbij komen we op de drukker baan Kasterlee-Herentals uit, die we rechts verder volgen. Wie het tot hier heeft gehaald, heeft een stevige opkikker verdiend en kan terecht in café De Kluis. We vinden ons startpunt terug door verderop langs de straat rechts de spoorweg over te steken (aan wegwijzer 'De Brink'). De onvermoeibare stappers onder ons kunnen vanaf hier nog op zoek naar de Toeristentoren 'De Paepekelders'. Vanop dit hoogste punt van de Kempische Heuvelrug, op ongeveer 40 m boven het omringende landschap, klim je nog een twintigtal meter trappen op. Je wordt er beloond met een prachtig vergezicht en je kan je ganse wandeling van ver boven de boomtoppen overschouwen.

START- EN EINDLOCATIE Kruisberg in Herentals (provincie Antwerpen), aan parking vóór het kerkhof, aangeduid langsheen de baan Herentals-Kasterlee
AFSTAND 10 km

TOEGANKELIJKHEID geen aanrader voor kinderwagens, niet toegankelijk voor rolstoelgebruikers

INTERACTIEF de route kan gedownload en interactief bekeken worden via www.vbv.be/wandelingen, in samenwerking met RouteYou.com

Verse bosnieuwtjes

BERT DE SOMVIELE

HERMAN DE CROO GAÁT VOOR BOSUITBREIDING

Gelezen in de pers: Herman De Croo wil een aanpassing aan de pachtwet om het voor eigenaars makkelijker te maken tot bebossing over te gaan. Hij stelt voor dat elke verpachter die aan het einde van een pachtperiode minimum één hectare bos aanplant op het betrokken perceel, een einde kan maken aan de verpachting. Het liberale Kamerlid en zelfverklaard 'landbouwer uit Brakel' diende hetzelfde voorstel tien jaar geleden al eens in. Hij vermoedt dat de geesten nu wel rijp zijn. Het zou in elk geval een stap in de goede richting zijn, vinden wij bij VBV.

BOSSEN MAKEN ONS GEZOND, MAAR ZIJN ZE ZELF WEL GEZOND?

In 2007 verbeterde de gezondheidstoestand van onze Vlaamse bossen. De opvolging van de gezondheidstoestand van bossen startte in 1985 op Europese schaal. Eén van de criteria voor het bepalen van de gezondheid van bomen is de bladbezetting. Bomen met meer dan 25 % blad- of naaldverlies worden als beschadigd beschouwd. Hoe meer beschadigde bomen, hoe lager de bosgezondheid. Natuurindicatoren.be observeert een trend die tot 1995 negatief was, maar sinds 2000 is er een duidelijke verbetering van de gezondheidstoestand van onze bossen. In 2007 was 82,7 % van de bomen niet beschadigd. De populier en de Corsicaanse den zijn nog steeds de meest beschadigde boomsoorten.

BOSGROEPEN OP KRUISSNELHEID

In 2007 werden 3 nieuwe bosgroepen erkend, waardoor Vlaanderen nu volledig 'bedekt'

is door actieve bosgroepregio's. Deze organisaties ondersteunen privé-boseigenaars bij het duurzaam beheer van hun bos(sen). Onder impuls van deze bosgroepen steeg de actieve betrokkenheid van bouseigenaars in het beheer van hun eigendom de jongste jaren dan ook heel sterk. Dit vertaalt zich onder meer in de realisatie van heel wat beheerplannen voor privé-bossen. Meer info over wat de bosgroep ook voor u kan betekenen: www.bosgroepen.be.

HOUT VAN EIGEN BODEM

Opmerkelijke cijfers over houtproductie en -verkoop: het is geweten dat Vlaanderen slecht scoort op vlak van onze eigen houtvoorziening. Gemiddeld zijn we slechts in staat te voorzien in ongeveer 10 à 12% van onze eigen houtvraag, wat veel minder is dan de ons omringende landen. En dat terwijl een eigen duurzame houtproductie nochtans een prachtig middel is bijkomende waarde aan het bosbeheer te geven. De laatste jaren blijkt uit natuurindicatoren.be wel een flinke toename van het volume verkocht hout uit onze Vlaamse bossen. Het feit dat meer en meer privéboseigenaars met hulp van de bosgroepen actiever ingrijpen in hun bos, zal daar zeker niet vreemd aan zijn.

Maar ook het meer natuurgerichte bosbeleid van openbare bosbeheerders heeft de jongste jaren tot heel wat bosomvormingen geleid (bv. van naald- naar loofhout), waardoor er aanzienlijke volumes hout op de markt kwamen. Tenslotte moeten we ook rekening houden met de stormen, die de laatste jaren frequenter zijn geworden. Soms leidt dit tot vrij massale windval van (oudere) bosbestanden, waardoor dan op korte tijd heel erg veel hout vrijkomt. Een jammere evolutie, want bij dat soort van overvloedig houtaanbod zakt de marktprijs volkomen in elkaar.

© Lotte Van Nevel

MEER RUIMTE VOOR SPELEN IN HET BOS

Recent in Humo werd verslag gemaakt van de laatste kinderen die nog buiten in het bos spelen, en leek de totale ‘vercybering’ van onze leefwereld en vooral die van onze kinderen voor de deur te staan. Het is inderdaad zo dat weinig kinderen er nog alleen op uit trekken om de natuur al spelend te verkennen, maar Vlaanderen kent wel een bijzonder goed uitgebouwd netwerk van jeugdbewegingen. En deze jeugdbewegingen maken vaak en graag gebruik van speelzones in het bos. Speelzones zijn zones in bossen (privé en openbaar) en natuurreservaten waar zonder voorafgaande toestemming van ANB en de eigenaar kan gespeeld worden. Hiervoor hoeven geen zware

infrastructuurwerken worden uitgevoerd; de eenvoudige erkenning van een bosbestand als speelzone, en de plaatsing van het reglementaire bordje, zijn voldoende. De fantasie van de kinderen zorgt er dan wel voor dat er spontaan kastelen, tovenaars en heksen, cowboys en indianen, schuilhutten en uitkijktorens in hun blikveld opdoemen.

BOSUITBREIDING DOOR DE OVERHEID STAGNEERT

Slechte, hele slechte cijfers voor de bosuitbreiding in Vlaanderen: na een piekjaar in 2002 kende de jaarlijkse verwerving van bos en te bebossen gronden jaar na jaar een dalende trend. In de periode 2003 tot 2007 werd geen enkel jaar de vooropgestelde doelstelling, nl. jaarlijks 1000 hectare bossen en te bebossen gronden verwerven, gehaald. Van de 5000 hectare bos en te bebossen gronden die het Vlaams Gewest zegde te zullen verwerven in de periode 2003-2007, was eind 2007 slechts 2572 ha (51 %) gerealiseerd. De verwerving van te bebossen gronden bleef gedurende deze hele periode ver beneden het streefcijfer van 700 hectare/jaar. VBV pleit er dan ook vurig voor dat er eindelijk werk wordt gemaakt van een betere regelgeving. De huidige regels zijn overdreven complex, en blokkeren heel vaak de bebossingsprojecten. Daarnaast dient een dringende ommekeer zich aan bij het toekennen van budgetten én mankracht. Beide zijn de jongste jaren afgebouwd, maar ze zijn natuurlijk wel broodnodig om actief werk te kunnen maken van de verwerving en bebossing van gronden. Ook Natuurindicatoren.be stelt expliciet dat “zonder verhoging van de begrotingskredieten het niet mogelijk is om die doelstellingen te realiseren.” Een duidelijke boodschap aan de Vlaamse Overheid dus.

De boomhut

KAREN WUYTS EN DIRK WUYTS

Het speelbos

Ken je Cor en Rientje al?

Wel, Cor is acht en Rientje is tien; ze zijn broer en zus. Normaal wonen ze in een grote stad. Maar nu, tijdens de zomervakantie, logeren ze bij oma Suus en opa Gijs. Zij wonen in een gezellig huisje, in een dorpje tussen de velden en de weiden.

Cor en Rientje kennen alle

koeien in de wei achter het

huisje van oma en opa. Recht voor het huisje staat een bos met dennen en eiken, waar Cor en Rientje elke dag spelen, tot het donker wordt. Dat bos is hun speelbos. Ze bouwen er kampen en graven tunnels. Ze fietsen er wedstrijdjes en spelen tikkertje of verstoppertje. Met takjes knutselen ze huisjes en ze maken knikkerbanen op de heuvels. Ze plukken er bramen, bosbessen en frambozen tot hun mondjes knalrood zijn.

Zoals elke morgen rennen Cor en Rientje naar het kippenhok om eieren te rapen en zeggen ze de koeien goedemorgen. 'Dag Bel en Shuit!', roept Rientje. 'Goedemorgen, Suzy en Marie!', kirt Cor. Plots horen ze een luid gebrom dichterbij komen. Daar komen enkele grote auto's aangereden en ze stoppen vlak vóór hun speelbos. Enkele netjes aangeklede mannen stappen uit en kijken naar het bos. Cor fluistert: 'Die zien er veel te netjes uit om in het bos te komen wandelen. Zullen we ze eens gaan af luisteren?'.

Cor en Rientje sluipen voetje per voetje dichterbij. Ze horen nog net: '... morgen komen we met de machines.'

De mensen die hier wonen, zullen wel schrikken!', waarna de mannen al lachend terug in de auto stappen en weggrijden. 'Heb je dat gehoord, Cor?', zegt Rientje, 'zouden ze ons speelbos omhakken?'.

's Avonds in bed kan Rientje niet slapen: ze blijft maar denken aan wat die mannen met hun speelbos zouden doen. Ze zouden de bomen omzagen, hun kampen en knikkerbanen plat rijden en alle dieren verjagen! Ze bedenkt een plan! 'Cor!', fluistert ze, 'Ga je mee? We zullen die mannen eens een lesje leren!'.

Cor en Rientje sluipen uit hun bedjes, nemen elk een zaklamp en trekken een trui en laarsjes aan. Ze glippen door de achterdeur naar buiten en rennen het bos in. 'Brrr, wat is het koud, Rientje! En zo donker!'. Krak! Cor blijft verschrikt staan. Pfff, het was een takje. Oe-oehoehoe! Cor gilt en wil gaan lopen, maar Rientje grijpt hem nog net bij de arm: 'Stil maar, Cor! Het is een bosuil die ons goedenacht wenst!'.

Ze graven in het bos kuilen waarover ze fijne takken leggen. Op de takken strooien ze bladeren en

naalden. Tussen de bomen hangen ze spinnenwebben van draad uit oma's naaidoos. Na een uurtje werken, zegt Rientje: 'Zo. Dat zal ze wel een lesje leren! We laten ons bos niet zomaar omhakken!'. Moe kruipen ze terug hun bedjes in.

's Morgens wekt opa Cor en Rientje. Hij ziet hun vuile handjes en hun pyjama's onder de modder. Hij gniffelt, maar zegt niets. Hij had ze deze nacht wel horen naar buiten glippen en had ze vanachter het raam in het oog gehouden. Zelf haalde hij vroeger ook kattenkwaad uit...

Plots horen ze weer dat zelfde gebrom. 'Snel, Rientje, we gaan kijken!', roept Cor. En ja, daar kwamen de auto's weer aan en de mannen stappen uit. 'Nu gaat het gebeuren...', fluistert Rientje. Maar..., wat doen ze nu? De mannen stappen hun speelbos niet in, maar lopen naar de wei ernaast en... beginnen boompjes aan te planten! 'Hé, ons speelbos blijft!', roepen ze, 'en het wordt zelfs nog groter!'. 'Maar voor jullie buiten spelen,' zegt opa, 'moeten jullie nog ontbijten. En weet je, oma heeft eitjes gebakken!'

Bosvriendenplatforms: ook voor u?

GERT ARIJS

© Gert Arijs

Sinds enkele jaren worden tijdens het Boompjesweekend (het weekend dichtbij 21 maart – de Internationale Boomplantdag) in Vlaanderen jaarlijks vijf nieuwe ‘Kom Op Tegen Kanker-bossen’ aangeplant als apotheose van een fondsenwervingsactie van de Vlaamse Liga tegen Kanker. Deze bosuitbreidingsactie is een samenwerking van de Kom op tegen Kanker, het Agentschap voor Natuur en Bos en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, die een partnerschap aangaan met de gemeenten of steden waar de bossen worden geplant. Heel wat gemeenten in Vlaanderen willen immers bosuitbreidingen realiseren op hun grondgebied. Maar dit geheel zelfstandig uitvoeren is verre van eenvoudig, zeker als je dit nog wat bijkomende

ruchtbaarheid wil geven. Door de aanplant van de Kom Op Tegen Kanker-bossen kan een deelnemende gemeente werk maken van lokale natuur en de bevolking verder overtuigen van het belang van een groene en gezonde leefomgeving.

DE ROL VAN VBV

Met VBV willen we een toegevoegde waarde bieden aan de Kom Op Tegen Kanker-bosplantacties. We trachten ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk mensen het initiatief ondersteunen, en bosuitbreiding in het algemeen genegen zijn. Dit doen we door op de dag zelf, samen met de gemeentelijke diensten en de andere partners heel aanwezig te zijn met informatieve randanimatie, zoals onze prijzen-

slag met bosvraagjes en de bosquiz met BV's. Ook de verhalen van onze sprookjesfeeën worden fel gewaardeerd door de allerkleinsten.

Maar ook voor en na de eigenlijke plantactie willen we de mensen blijven aanspreken. Dit doen we nu al enkele jaren door het oprichten van een Bosvriendenplatform, zodat de geïnteresseerden van nabij betrokken blijven bij de nieuwe Kom-op-tegen-Kankerbossen. Na enkele jaren organisatie van Kom Op Tegen Kanker-bosplantaties mogen we immers echt wel vaststellen dat het concept een waar succes is. Duizenden mensen komen in Vlaanderen een boompje planten en Kom Op Tegen Kanker vergaart heel wat fondsen voor zijn werking (sociale dienst, kankerpreventie, ...). Zo werden er in 2007 ongeveer 62 000 boompakketjes verkocht, en in 2008 zelfs

72 000! Ook de gastgemeenten zijn enthousiast om een Kom Op Tegen Kanker-bos te mogen realiseren. De bosplantactie geeft een schwing aan de ontwikkeling van duurzame bos- en groenvoorziening in die gemeenten. Diverse lokale verenigingen kunnen meer betrokken worden bij het uitbouwen van een lokaal draagvlak voor bos en bosuitbreiding.

TERUGKOMDAGEN

VBV wil deze dynamiek helpen doorleven. We hebben hiervoor een aantal instrumenten uitgewerkt, zoals een plezierige educatieve CD-rom met spelletjes, quizjes en uitstapideeën voor verschillende leeftijdsgroepen. En ook de jeugd wordt bereikt. Zo hielpen we een oudervereniging van een kleuterschool met een spelbegeleiding, en assisteerden we de jeugddienst van een gemeente bij het spelen van ons 'Gezond door de bossen'-spel met een 200-tal tienjarigen!

Het oprichten van een Bosvriendenplatform is bovendien een geleidelijk proces. Door wandeltochten met kadering en uitleg worden geïnteresseerden in eerste instantie ingelicht over het project, maar ook over het belang van bossen in je buurt. Geen saaie bedoening dus. Tijdens de plantaties zelf prijzen we dit initiatief aan, en kunnen de bezoekers aan de VBV-stand intekenen op een 'terugkom-bezoek' in september. Want uit de gesprekken met de belangstellenden blijkt immers wel dat ze uiteraard op de dag zelf heel enthousiast zijn, maar ook dat ze best wel geïnteresseerd zijn om nadien de toekomst van dit nieuwe bos verder van nabij te kunnen opvolgen. En daarvoor organiseert VBV dus die terugkomdagen. Helaas kunnen we dit niet voorzien in elke plantlocatie van het voorbije Boompjes-

het nieuwe Kom Op Tegen Kanker-bos werd aangeplant, maar uiteraard is dit geen verplichting! De uiteindelijke bedoeling is dat het Bosvriendenplatform ook na de bosplantactie actief en op een aangename manier bij dit nieuwe bos betrokken blijft. En VBV zal dit uiteraard graag blijven ondersteunen.

Heb je zin om het nieuwe bos in je provincie actief te blijven opvolgen: kom dan naar de Terugkomactiviteit. En als dat naar meer smaakt, word dan lid van één van de Bosvriendenplatforms! Dat dit kostenlos is, spreekt voor zich. Om lid te worden van het Bosvriendenplatform in je buurt, e-mail naar gert.arijs@vbv.be (of 09 264 90 50) zodat je op de hoogte blijft van alle activiteiten.

weekend, maar in Brugge, Hoeilaart-Overijse en Gavere komen we dus in september terug langs. Op onze website www.vbv.be kan je terugvinden wat, wanneer en waar precies.

ZIN IN EEN BOSVRIENDENPLATFORM?

Door het oprichten van deze Bosvriendenplatforms willen we o.a. meer achtergrondinformatie verspreiden over bossen (bv. de rol van bossen voor onze gezondheid) naar potentieel geïnteresseerde groepen die anders minder makkelijk worden bereikt. Een Bosvriendenplatform kan bestaan uit zowel niet-georganiseerde inwoners als uit mensen die reeds actief zijn in het lokale verenigingsleven (natuur-, jeugd-, sport- en socio-culturele verenigingen, ...). De leden van het Bosvriendenplatform leven meestal in de omgeving waar

Mangrove

GRIET BECKERS

Elders in deze Boskrant konden we al iets lezen over het mangrovewoud. In deze rubriek gaan we nog even dieper in op dit fascinerende bostype. De mangrove is een boomsoort die voorkomt in tropische gebieden. De bomen groeien in brak water van getijdegebieden. Ze vormen bossen op moddervlakten die bij laag water droog komen te staan. Van hoog water heeft een mangroveboom geen last, doordat hij op steltvormige wortels staat.

Ook de zaden van mangrove zijn ingesteld op het getijdemilieu: ze kiemen al aan de boom. Dit verschijnsel wordt ook viviparie (= levendbarend) genoemd. Als de kiemplant van de boom valt, kan ze meteen wortel schieten en uitgroeien. Het kan ook zijn dat de kiemplanten worden meegevoerd door het water en ergens anders aanspoelen. Dat hebben ze gemeen met bv. de kokosnoot. Ook deze kan maandenlang op zee drijven, tot ze ergens op een mooi strand aanspoelt en daar wortels ontwikkelt.

De typische omstandigheden (hoog zoutgehalte, afwisseling van droog en nat) zorgen ervoor dat zich op deze plaatsen een heel specifiek ecosysteem ontwikkelt. De term mangrove wordt voor dit hele ecosysteem gebruikt. Veel organismen zijn afhankelijk van deze bomen: zowel omwille van de vruchten (bv. apen) als de wortels die een ideale schuilplaats vormen voor vissen. Het hoge zoutgehalte in de bladeren zorgt dat de bomen ook een belangrijke voedingsbron zijn voor insecten en andere kleine dieren. Het hout van de bomen wordt door de mens volop gebruikt als brandhout. De wortels dienen ook als filter: vervuilende stoffen van op het land worden tegengehouden zodat het leefmilieu in het water hierteren beschermd wordt.

Veel boomsoorten kent het mangrovewoud niet; het is immers niet aan elke soort gegeven om zich aan te passen aan dit harde zeemi-

© Bert De Somville

lieu. Naar diversiteit van bomen toe is dit dan ook één van de weinige tropische bostypes die nog minder gevarieerd is dan de meeste van onze gematigde bossen. Elke boomsoort heeft dan ook nog eens zijn eigen specifieke levensvoorwaarden, waardoor het mangrovebos vaak verdeeld is in eensoortige stroken bos, die evenwijdig aan de kustlijn lopen. Naarmate de getijdenwerking afneemt krijg je andere boomsoorten.

Maar dit woud kent wel vaak een overvloed aan begeleidende planten. Mangrovebomen zijn typisch bezaaid met tal van epifyten, dat zijn planten die bovenop de mangroveboom een leuk plekje hebben gevonden, en dus zelf niet met hun wortels in het zoute water moeten staan. De familie van de Bromelia, waarvan we ook enkele exemplaren in onze woonkamers terugvinden, is zo een plant die je vaak in het mangrovebos kan aantreffen. De zaadjes worden aangebracht in de uitwerpselen van de vogels die hier in grote getale voorkomen. Want vooral de dieren, onder en boven water, zijn dol op dit unieke ecosysteem.

Klimaat

LISELOT LEDENE

COOL TREES

De afgelopen maand was een waar genot: terrasjes zaten overvol, de kust kende topmomenten, jurkjes werden zwierig bovengehaald en de benen en bovenlijven ontbloot. En opnieuw sneuvelden de warmterecords. Zocht ook jij niet af en toe afkoeling onder een grote boom? Een picknickplekje zonder direct zonlicht, ja zelfs bij voorkeur in het bos? En?... moest je dan ook zo lang zoeken?!

Verskillende onderzoeken tonen echt wel aan dat bossen en bomen een belangrijke bijdrage kunnen leveren bij de afkoeling van onze omgeving. Deze belangrijke functie van bomen (en bossen) wordt hieronder kort toegelicht...

HITTE EILANDEN

U heeft het ongetwijfeld zelf al eens ondervonden: terwijl we aan de kust of op het platteland gerust al een trui kunnen verdragen, loopt men in de stad nog steeds te puffen!

Dit komt door het effect dat stedelijke agglomeraties hebben op de lucht- en oppervlaktetemperatuur. Steden zijn echte 'hitte eilanden' in de omringende, meer rurale omgeving. De belangrijkste oorzaken van dit zogenaamde Hitte Eiland Effect zijn de vele donkere materialen aanwezig in steden (zoals asfalt, huizen, infrastructuur...) die het zonlicht absorberen. De vele hoge gebouwen en smalle straten verlagen er ook de windsnelheid waardoor de stadslucht gevangen wordt gehouden. De warmte die vrijkomt van verkeer, industrie en airconditioners versterken dit Hitte Eilandeffect nog en door een gebrek aan vegetatie wordt deze opwarming niet gecompenseerd door de afkoelende werking van

© Gert Anijs

de welgekomen koelte van een boom in het stadsmilieus.

planten en bomen. Steden en voorsteden kunnen hierdoor luchttemperaturen hebben die tot 6°C warmer zijn dan de temperaturen in de nabije omgeving. De Hitte Eilanden kunnen het ganse jaar door gedurende de dag of de nacht ontstaan maar het temperatuurverschil tussen stad en platteland is het grootst gedurende kalme, heldere avonden en tijdens de nacht. Dan koelt het platteland maximaal af terwijl de in de stad opgeslagen warmte maar moeilijk vrijkomt.

Daarom is groen in de stad zo belangrijk: bossen, parken, open landschappen en waterpartijen creëren koelere gebieden waar het 's zomers aangenaam vertoeven is. Maar zover was u natuurlijk al, beste bosliefhebber, want op warme zomerdagen vinden we u wellicht terug in de lekker koele bossen...

HOE SPELEN DIE BOMEN HET KLAAR OM VOOR AFKOELING TE ZORGEN?

Bomen en vegetatie zorgen voor schaduw en koelen daarnaast de lucht ook af via een proces dat evapotranspiratie heet.

De door bomen beschaduwde oppervlaktes zoals muren kunnen van 5 tot 20°C kouder zijn dan oppervlaktes die door direct zonlicht worden beschenen. Dankzij deze schaduw wordt minder warmte in het gebouw gebracht waardoor de kosten en energievraag voor airconditioning aanzienlijk verminderen. Ook het Hitte Eilandeffect wordt gemilderd, aangezien koudere oppervlaktes geen warmte terugkaatsen en overbrengen in de omgevingslucht.

Bij evapotranspiratie wordt water door de wortels van de bomen opgezogen uit de grond en verdampt (geëvaporeerd) aan het bladoppervlak via de bladporiën. Om water te kunnen verdampen wordt daarbij gebruik gemaakt van de warmte uit de omgevingslucht. Een volwassen boom met een kroon van 10 meter diameter verdampt ongeveer 240 liter water per dag. Dit proces van evapotranspiratie alleen al zorgt voor een zomertemperatuursvermindering van 1 tot 5°C! Bijkomend brengt het proces ook vochtigheid in de lucht.

EN HET KLIMAAT VAART ER WEL BIJ...

Studies en prognoses omtrent de klimaatverandering voorspellen voor onze regio steeds warmere zomers. Hittegolven zullen frequenter voorkomen alsook hittestress en met hitte gerelateerde problemen. Dit kost de maatschappij handenvol geld: toename van

ziekte en zelfs sterfte, de arbeidsproductiviteit die zienderogen afneemt tijdens die hittegolven, terwijl agressie toeneemt! Het Hitte Eilandeffect zal hier alleen maar aan bijdragen. Het aanplanten van bomen en vegetatie is dan ook een bijzonder simpele en effectieve manier om hitte eilanden te milderen. In een vegetatierijke, groene stad zullen de oppervlakte- en luchttemperaturen lager zijn dan in een stad met weinig groen. Ook strategische beplanting rond individuele gebouwen en huizen zorgt tijdens de zomer voor een verkoelend effect. Dit heeft een belangrijke impact op de energievraag voor verwarming en koeling en dus ook op de broeikasgasuitstoot van de tertiaire sectoren zoals huishoudens en gebouwen.

BOSSEN EN BOMEN PLANTEN IS DE BOODSCHAP DUS!

De Amerikaanse Bosbouwdienst schat dat elke procent stijging van het bladerdek resulteert in een daling van de luchttemperatuur met ongeveer 0,04 tot 0,2°C. De efficiëntie waarmee bomen kunnen beschaduwen en zo in de mogelijkheid zijn om energie te besparen, hangt in grote mate af van hun dichtheid, vorm en plaats. Het aanplanten van loofbomen geniet hierbij de voorkeur, aangezien hun bladerdek in de zomer de zonnestralen tegenhoudt en tijdens de winter de opwarmende stralen doorlaat.

Verschillende studies tonen de energiebesparingscapaciteit van bomen aan. Zo werden bv. verschillende bomen in containers rond huizen geplaatst zodat muren en ramen beschaduwde werden, en kon berekend worden dat dit een besparing tussen 7% en maar liefst 40% in de energiefactuur opleverde, al naargelang

de plaatsing en keuze van boomsoort. De grootste energiebesparing werd gerealiseerd wanneer de bomen ten westen en zuidwesten van de woning werden geplaatst, omdat ze dan het meeste schaduw opleveren.

ZOMERSE DAGEN IN HET VERSCHIET

Zonnige dagen met tropische temperaturen zullen ons de komende jaren zeker niet vreemd blijven. Het is en blijft bovendien verleidelijk de klimaatverandering te blijven zien in termen van 'vaker een terrasje' of regelmatig terugkerende 'heerlijke lentezonnetjes'. De voorbije jaren hebben ons echter aangetoond dat de klimaatverandering ook en vooral een keerzijde kent, met langdurige hittegolven die een zware impact zullen hebben op bv. onze

landbouw, maar ook op diegenen die er iets zwakker voorstaan, zoals bejaarden of zieken. In vorige edities van de Boskrant hadden we het reeds over de rol die bomen kunnen spelen in het tegengaan van de klimaatverandering (ze slaan immers CO₂ op). Maar daarnaast kunnen ze dus zeker ook belangrijk zijn bij hoe we ons zullen aanpassen aan het veranderende klimaat. En neem van het van ons aan: bij tropische temperaturen zullen we maar al te gelukkig zijn als we even kunnen ontspannen en wat uitrusten onder het verfrissend bladerdek van zo een kloeke reus.

De vergroening van ons stedelijk milieu is, net als de aanleg van stadsbossen, eigenlijk geen keuze meer, maar wel een absolute must.

Producent van bos - en haagplantsoen Inheems en autochtoon plantgoed

**BOOMKWEKERIJEN SYLVA
'T HAND 10
9950 WAARSCHOOT
TEL: 09 376 75 75 - FAX: 09 377 37 37**

**Email: info@sylva.be
www.sylva.be**

Meer compost, minder droogte !

Bij droogte beschermt een gezonde, humusrijke bodem uw planten en gazon wekenlang tegen verdroging. Humus werkt als een spons. Tuinplanten kunnen enkele dagen na regen of begieten nog water uit de humusrijke bodem putten. De beste humusbron voor de aanleg en het onderhoud van uw tuin is kwaliteitscompost: gebruiksvriendelijk en in uw regio verkrijgbaar. Help met compost uw planten de zomerdroogte doorkomen.

Voor adressen van compostproducenten en een gratis brochure met praktische tips, surf naar www.tuingrond.be of bel 015 451 370

Compost houdt grond gezond

www.vlaco.be

VLACO Compostorganisatie v.z.w. Kan. De Deckerstraat 37, 2800 Mechelen